

Kapitalism och ojämlikhet

Capital in the twenty-first century av Thomas Piketty

JAN BOHLIN* *Handelshögskolan, Göteborgs universitet*

Det centrala temat för Pikettys bok *Capital in the twenty-first century* (franska originalet: *Le capital au XXIe siècle*, 2013) är studiet av inkomst- och förmögenhetsfördelningens utveckling i de utvecklade kapitalistiska länderna de senaste 200 åren. Boken har rönt en enorm uppmärksamhet. Den första upplagan av den engelska utgåvan såldes slut på ett fåtal dagar och toppade försäljningsstatistiken på nätbokhandeln Amazon, vilket är sensationellt för en samhällsvetenskaplig bok. Det stora intresset beror förmodligen på att de senaste decenniernas tilltagande ojämlikhet allt mer uppmärksammats och att boken därför griper rakt in i en aktuell och politiskt brännande diskussion om den nutida kapitalismens fortsatta utveckling.

Boken har fyra delar. I del 1 introduceras grundläggande begrepp som nationalinkomst och det mått på det samlade kapitalet som Piketty använder sig av. Vidare får vi en kort idéhistorisk bakgrund till bokens tema samt en översikt av ekonomisk och demografisk utveckling med tonvikt på perioden sedan den industriella revolutionen. Del 2 behandlar kapital/inkomstkvotens utveckling och presenterar den grundläggande teori som Piketty använder för att förklara inkomstojämlikhetens utveckling. I del 3, benämnd "The structure of inequality", presenteras den nya kunskap över inkomst- och förmögenhetsojämlikhetens utveckling som tagits fram av Piketty och de forskare han samarbetat med. I del 4, "Regulating capital in the twenty-first century" diskuterar Piketty offentliga utgifter och hur skattepolitiken utvecklats i olika länder, samt vilka effekter detta haft på inkomstfördelningen. Han argumenterar i

* Docent i ekonomisk historia

detta avsnitt också för sin idé om en progressiv global förmögenhetsskatt för att dämpa den nutida kapitalismens ojämlikhetsdynamik.

För att göra den lättare att läsa saknas detaljerade hänvisningar till det omfattande datamaterial och de beräkningar som ligger till grund för bokens slutsatser. Den intresserade läsaren hänvisas här till ett tekniskt appendix som ligger upplagt på Pikettys hemsida.

*Kapitalägarnas andel av nationalinkomsten
och kapitalismens två fundamentala lagar*

Eftersom förmögenheter är starkt ojämnt fördelade är utvecklingen av inkomster från kapital av grundläggande betydelse för inkomstfördelningens utveckling. En nations kapitalbestånd definieras av Piketty som det samlade värdet av kapital i företag, infrastruktur, bostäder, jord och andra naturresurser, hushållens banktillgodohavanden, samt finansiella tillgångar i utlandet minus skulder till utlandet. Allt detta värderas till rådande marknadspriser. Med andra ord är kapital lika med förmögenhet och värdet på det samlade kapitalet i en nation är lika med nationalförmögenheten. Till kapitalet räknar Piketty inte det som brukar benämnas "humankapital", helt enkelt därför att det inte kan ägas av andra och inte kan köpas eller säljas på en marknad.

För att förklara kapitalinkomsternas andel av nationalinkomsten, α , använder sig Piketty av två grundläggande ekvationer som han benämner kapitalismens två fundamentala lagar. Den första fundamentala lagen är egentligen en nationalräkenskaplig identitet som anger kapitalägarnas andel av nationalinkomsten: $\alpha = r \cdot K / Y = r \cdot \beta$; där r = kapitalräntan, K = mängden kapital och Y = (netto)nationalinkomsten. Enligt Piketty har avkastningen på kapital, r , de senaste 200 åren pendlat kring 5 procent utan någon långsiktig trend. Han bygger detta på egenhändigt beräknade tidsserier för Frankrike och Storbritannien, men hävdar att en avkastning kring 5 procent också stämmer för andra länder och dessutom ger en god beskrivning av förindustriella samhällen.¹ Givet denna relativa stabilitet i kapitalräntan bestäms långsiktiga historiska förändringar i kapitalandelen främst av förändringar i kvoten mellan kapitalbestånd och nationalinkomst, av Piketty benämnd β .

1. Piketty bygger här på Sidney Homer & Richard Sylla, *A History of interest rates* (Hoboken 2007).

Den historiska utvecklingen av kapitalbeståndet påverkas uppenbarligen av kapitalförstörelse till följd av djupgående historiska händelser som krig och revolutioner. Eftersom Piketty värderar kapitalet till marknadspriser påverkas det dessutom av kraftiga prisförändringar på marknaderna för aktier och bostäder. Men om vi bortser från sådana så kallade chocker bestäms utvecklingen av kapital/inkomst-kvoten av nationalinkomstens tillväxttakt samt hur stor del av nationalinkomsten som sparas och ackumuleras som kapital. Vi kommer då till kapitalismens andra fundamentala lag som lyder: $K/Y = \beta = s/g$, där s =sparkvoten (sparandets andel av nationalinkomsten) och g = nationalinkomstens tillväxttakt. Ekvationen förutsätter uppenbarligen att $g > 0$ och den är i motsats till den första ekvationen inte en räkenskapsmässig identitet. Den är vad som i ekonomisk teori brukar kallas en steady state-relation, ett slags långsiktig jämvikt som β konvergerar mot då s och g varit stabila under en längre tid.

Vad händer då med kapitalägarnas andel av nationalinkomsten, α , då tillväxttakten, g , sjunker och sparkvoten, s , förblir stabil? Om inte kapitalbeståndet sjunker i samma grad, vilket är osannolikt utan stora chocker, kommer vid given nivå på kapitalräntan α att öka till dess att ekonomin åter nått en ny långsiktig jämvikt för β . Lägre tillväxttakt i ekonomin leder alltså till större ojämlikhet eftersom kapitalinkomsternas andel ökar till följd av stegrad β . Omvänt leder ökad ekonomisk tillväxt till lägre inkomstojämlikhet. Intuitionen bakom detta är att i en långsamt växande ekonomi spelar inkomster från redan hopsparade eller kanske snarare nedärvda förmögenheter större roll än nya inkomster. Den grundläggande förklaringen är att $r > g$. Detta ger en ojämlikhetsdynamik då den ekonomiska tillväxten avtar.

Piketty håller det för osannolikt att tillväxten i de utvecklade kapitalistiska länderna kommer att återvända till den höga tillväxt som rådde på 1950- och 1960-talen. En rimlig gissning med ledning av de två senaste decenniernas utveckling är snarare att ekonomins tillväxttakt i de utvecklade kapitalistiska länderna de närmsta decennierna kommer att stagnera på en låg nivå jämfört med 1900-talet. Piketty anger 1,5 procent som en tänkbar ökningstakt, varav 1 procent skulle bestå av ökning i BNP per capita och 0,5 procent av befolkningsökning. Baserat på historiska data kan vi enligt Piketty vidare anta att sparkvoten kommer att ligga kring 10–12 procent. I så fall skulle β så småningom stabiliseras

kring en nivå på 7, vilket vid en kapitalränta på 5 procent skulle ge kapitalägarna en inkomstandel mellan 33 och 40 procent. Lägre tillväxt ger ännu mer ojämlikhet.

Hur har då β utvecklats historiskt? För att besvara detta använder sig Piketty framför allt av data från Frankrike och Storbritannien. Från 1700 fram till första världskriget var värdet på nationalförmögenheten i dessa länder typiskt cirka 7 gånger större än den årligen producerade nettonationalinkomsten. I USA tycks kapital/inkomst-kvoten ha varit något lägre då gamla nedärvda förmögenheter hade mindre betydelse i detta land.

Över tiden har naturligtvis också kapitalets sammansättning på olika slag av tillgångar ändrats. Under 1700-talet och början av 1800-talet var jordbruksfastigheter den absolut viktigaste tillgången. Idag utgör jordbruksfastigheter en ganska liten del av det totala kapitalvärdet. Å andra sidan har bostadsfastigheternas andel kraftigt ökat, inte minst de senaste decennierna. Vidare hade i slutet av 1800-talet kapital investerat utomlands en viss betydelse för det samlade kapitalvärdet i länder som Storbritannien och Frankrike. Idag är dess betydelse tämligen oväsentlig eftersom kapital investerat utomlands uppvägs av utländsk ägt kapital i det egna landet.

Första världskriget och de närmsta efterkrigsåren innebar kapitalförstörelse och ett relativprisfall på förmögenheter vilket gjorde att kapital/inkomst-kvoten mer än halverades i Tyskland och Frankrike och sjönk kraftigt i Storbritannien. Kvoten sjönk ytterligare som följd av 1930-talskrisen och andra världskriget. Till detta kom den politiska förskjutning åt vänster som skedde i många länder efter andra världskriget, vilket bland annat medförde kraftigt ökad kapitalbeskattning.

Efter de chocker som drabbade kapitalägarna som följd av de båda världskrigen och mellankrigstidens depressioner började kapital/inkomst-kvoten därefter att kravla sig uppåt igen. Idag närmar vi oss återigen de nivåer för β , som rådde före första världskriget. Återigen spelar också ärvda förmögenheter allt större roll. "Patrimonial capitalism" har kommit tillbaka.

För att Pikettys andra fundamentala lag skall gälla måste uppenbarligen priset på kapitalbeståndet utvecklas i samma takt som den allmänna prisnivån. Pikettys egna data visar att så inte är fallet för 1900-talet. För perioden 1910–1950 hade de båda världskrigens kapitalförstörelse stor

betydelse för förmögenheternas storlek i länder som Frankrike, Tyskland och Storbritannien. Men ännu viktigare var prisfall på kapitaltillgångar, inte minst som följd av 1930-talsdepressionen. För perioden 1980–2010 förklaras uppgången i β till cirka 40 procent av uppgång på tillgångspriser (aktier, bostäder) även om det ser något olika ut i olika länder.² Med andra ord kan större delen av 1900-talets dramatiska omkastningar i kapital/inkomst-kvoten inte förklaras av den andra fundamentala lagen utan av prisändringar.

Vad bestämmer kapitalräntan?

Baserat på historiska data antar Piketty att kapitalräntan, r , inte påverkas särskilt mycket av nivån på β . Med kapitalränta menas här inte någon enskild räntesats. Inte heller avses företagens genomsnittliga avkastning på investerat kapital, som vanligtvis är betydligt högre än 5 procent. Snarare avses den avkastning som kapitalägande i genomsnitt genererar. Uppenbarligen kan avkastningen variera beroende på fördelningen av de tillgångar som ingår i portföljen. Exempelvis har aktier historiskt sett haft något högre avkastning än 5 procent medan bostadsfastigheter typiskt avkastat något under 5 procent.

En rad ekonomiska teorier, alltifrån Marx' teori om profitkvotens fallande tendens till den nyklassiska marginalproduktivitetsteorin, har hävdad att kapitalräntans höjd är beroende av mängden ackumulerat kapital. Borde inte därmed ökad kapitalackumulation som leder till stegrad β , leda till fallande kapitalränta? Det skulle i så fall kunna motverka den uppgång i α som annars blir följd av ökad β . Ett svar på frågan kräver en diskussion om kapitalräntans bestämningsfaktorer.

Piketty är anhängare av den nyklassiska marginalproduktivitetsteorin. Kapital ses här som en produktionsfaktor, vars avkastning på marginalen bestämmer kapitalräntan, på samma sätt som arbetets marginalprodukt antas bestämma lönen. Tanken är att om en företagare som investerar 100 euro i ny kapitalutrustning allt annat lika erhåller en ökad inkomst på 5 euro per år så är kapitalets marginalprodukt, och därmed kapitalräntan, lika med 5 procent.³ Om ytterligare kapital sätts in, samtidigt som övriga produktionsfaktorer förblir konstanta, förutser

2. Thomas Piketty & Gabriel Zucman, "Capital is back. Wealth-income ratios in rich countries, 1700–2010", *Quarterly Journal of Economics* 129(3), 2014.

3. Piketty s. 213–214.

teorin att kapitalets marginella produktivitet och därmed kapitalräntan faller. Piketty går med på att stegrad β borde leda till fall i kapitalräntan, men inte med särskilt mycket. Detta beror på att han menar att det är lätt för företag i en modern ekonomi att ersätta arbetskraft med kapital, exempelvis med hjälp av robotar och automatisering. Den så kallade substitutionselasticiteten mellan kapital och arbete är större än 1 hävdar han. Ökad kapitalintensitet leder då, allt annat lika, till ökad inkomstandel för kapitalägarna.⁴ Ekonometriska studier brukar dock skatta substitutionselasticiteten till lägre än 1, vilket påpekats av kritiker till Piketty. Detta för oss in på den grundläggande frågan om vad kapital egentligen är för något.

Marginalproduktivitetsteorin och den därmed sammanhängande kapitalteorin debatterades intensivt i den så kallade Cambridgekontroversen som under 1950- och 1960-talen rasade mellan nyklassiska ekonomer med anknytning till MIT i Cambridge, USA och post-keynesianska ekonomer med anknytning till Cambridge i UK.⁵ Den inleddes av Joan Robinson som i en artikel 1953⁶ påpekade att i motsats till produktionsfaktorn arbete som kan mätas i arbetstimmar kan vi inte mäta produktionsfaktorn kapital i en motsvarande teknisk enhet. Hon påpekade att kapitalstocken, som består av olika kapitalföremål endast kan mätas genom att dessas priser summeras. Men i priset på dessa ingår redan en kapitalränta. Därmed blir det hopplöst att förklara kapitalräntan med hjälp av kapitalets marginalprodukt. Ty mängden kapital och därmed kapitalets marginalprodukt kan inte definieras om man inte redan känner kapitalräntan. Denna kritik träffar i väldigt hög grad Piketty eftersom hans mått på det samlade kapitalet är lika med dess värde på finansmarknaderna. I läroböcker i finansiell ekonomi kan man läsa att börsvärdet på ett företag bestäms av de vinster företaget delar ut till aktieägarna och vad man förväntar sig om dessa i framtiden. Om man vill ha en avkastning på 6–7 procent skulle det motsvara ett

4. Om substitutionselasticiteten är lägre än 1 faller kapitalägarnas inkomstandel vid stegrad kapitalintensitet. Om man antar att ekonomin kan beskrivas av en s.k. Cobb/Douglas-produktionsfunktion där substitutionselasticiteten är 1 sjunker kapitalräntan vid ökad kapitalintensitet exakt så mycket att kapitalägarnas inkomstandel förblir konstant. Ett lämpligt resultat som starkt bidragit till dess popularitet bland nyklassiska ekonomer.

5. Se t.ex. Geoffrey C. Harcourt, *Some Cambridge controversies in the theory of capital* (London 1972).

6. Joan Robinson, "The Production function and the theory of capital", *Review of Economic Studies*, 21(2), 1953–1954.

aktiepris som är cirka 15 gånger större än årsvinsten. Det så kallade PE-talet (Price Earnings ratio) har för övrigt långsiktigt pendlat kring 15 på aktiemarknaden i USA. Åtminstone gällde detta fram till IT-bubblan kring sekelskiftet 2000.⁷ Poängen är att prissättningen på börsen, och därmed mängden kapital hos Piketty, är beroende av vilken kapitalränta placerarna förväntar sig och eftersträvar. Då vinstkvoter går upp och ned i företagen anpassar sig också aktiepriserna. Med andra ord har avkastningen på aktiemarknaden inte särskilt mycket att göra med marginalproduktiviteten hos en produktionsfaktor som kallas kapital utan beror på prissättningen på aktier.

Piketty diskuterar Cambridgekontroversen på tre sidor i boken, som enligt honom handlade om balanserad tillväxt i tillväxtteorin. Vidare menar han att debatten blev onödigt hätsk beroende på att man vid denna tid saknade goda data över kapitalstockens historiska utveckling.⁸ Dock var tillväxtteorin bara en av ingångarna till debatten och inte dess huvudfråga. Inte heller spelade empiriska data, eller avsaknaden av detsamma, någon roll. Det var en rent teoretisk kontrovers som handlade om vad kapital är för något, närmare bestämt om det inom ramen för en pristeori är möjligt att logiskt invändningsfritt definiera en produktionsfaktor kapital och dess marginella produktivitet.

Debatten mellan de båda Cambridge summerades 1966 i en artikel av Paul Samuelson, MIT, som erkände att den visat att det inte finns något teoretiskt invändningsfritt samband mellan ökad/minskad kapitalintensitet (ökad/minskad β i Pikettys terminologi) och minskad/ökad kapitalränta, vilket är detsamma som att erkänna att marginalproduktivetsteorin inte är logiskt vattentät.⁹ Därmed gav Samuelson Cambridge, UK, rätt i debattens huvudfråga. Det är därför missvisande när Piketty hävdar att Cambridge, MIT "carried the day" med Solows tillväxtteori.

En flera hundra år lång trend för kapitalräntan kring 5 procent låter sig knappast förklaras med den marginella produktiviteten hos ett "kapital" vars sammansättning radikalt ändrats över tid och vars pris gått upp och ned. En annan teoritradition, som jag vill benämna "surplus"-traditionen, ger en alternativ förklaring av kapitalräntan. Denna tradi-

7. Se t.ex. <<http://www.econ.yale.edu/~shiller/data.htm>>.

8. Piketty, s. 230–232

9. Paul A. Samuelson, "A summing up", *Quarterly Journal of Economics* 80(4), 1966.

tion emanerar från klassisk och marxistisk ekonomisk teori och utgår från ett helt annat kapitalbegrepp. I likhet med Piketty ansåg Marx att kapital tar många skepnader. Men det fundamentala för Marx är att kapital inte är en "produktionsfaktor" bland andra utan att kapitalförhållandet involverar en social relation. En grupp människor äger produktionsmedlen, andra gör det inte och tvingas för sin försörjning att arbeta åt dem som äger dessa. Grundvalen för profiten är produktionen av ett överskott utöver det som lönarbetarna behöver för att livnära sig. Marx försökte visa att profiten härrör ur merarbetet, mervärdet. Han gjorde det genom att hävda att arbetarnas lön bestämdes av arbetskraftens reproduktionskostnader, den arbetstid som krävdes för att producera arbetarens livsförnödenheter. Resultatet av resterande arbetstid, merarbetet, tillföll kapitalisten i form av mervärde. För Marx var lönen inte en ren subsistenslön utan innehöll också en "moralisk och historisk komponent", vilket väl närmast kan översättas som den vid en viss tidpunkt hävdvunna levnadsstandarden. Han hade dock inte mycket att säga om vad som bestämmer denna socialt bestämda löns historiska utveckling.

Senare "surplus"-teoretiker tog fasta på Marx' tanke om att inkomstfördelningen i grund och botten bestäms av socialt och politiskt bestämda styrkeförhållanden mellan arbete och kapital, utan att för den sakens skull acceptera Marx' löneteori. Ett viktigt bidrag till denna tradition var en liten bok av den italienske ekonomen Piero Sraffa.¹⁰ För att prisbildningsteorin skall bli komplett menade Sraffa att en fördelningsfaktor måste vara exogent given (socialt eller institutionellt bestämd): antingen lönen eller dess andel eller också profitkvoten eller profitandelen. Sedan väl en av andelarna blivit bestämd framstår den andra som en residual. Sraffa valde att se profitkvoten som exogent given. En möjlig tolkning kan vara att det finns en miniminivå under viken kapitalräntan inte kan sjunka i en kapitalistisk ekonomi. Sraffa själv spekulerade i att centralbanksräntan kan vara den yttersta bestämmande faktorn bakom kapitalräntan.

Till "surplus"-traditionen kan vi också räkna Kalecki¹¹, för vilken företagets vinstmarginal bestäms av "monopolgraden" som en sammanfat-

10. Piero Sraffa, *Production of commodities by means of commodities: a prelude to a critique of economic theory* (Cambridge 1960).

11. Se t.ex. Michał Kalecki, *Selected essays on the dynamics of the capitalist economy 1933–1970* (Cambridge 1971).

tande benämning för en rad olika sociala, politiska och institutionella bestämningsfaktorer. Piketty påpekar själv, och hans empiri bekräftar det, att den historiska utvecklingen av inkomstfördelningen i högsta grad bestäms av sociala, politiska och institutionella förhållanden. Det passar bättre in i en annan teoritradition än den nyklassiska.

Ojämlighetens utveckling under 1900-talet

Den ökning av kapitalinkomsternas andel som Piketty belägger i del 2 av boken liksom hans prognoser om en framtida ökning av denna andel har stora implikationer för inkomstfördelningen. Det finns två typer av inkomster: inkomster från arbete och inkomster från kapital. Ett genomgående drag är att inkomsterna från kapital alltid är ojämnare fördelade än inkomster från arbete, helt enkelt därför att kapitalägandet är mer ojämnt fördelat. En ökad andel för kapitalinkomsterna leder därmed också till ökad inkomstojämlikhet mellan individerna i samhället.

Det finns olika mått på inkomstfördelningens grad av ojämlikhet. Det kanske vanligaste är Gini-koefficienten. Piketty är kritisk mot det utbredda bruket av Gini-koefficienten eftersom den är svårtolkad. Bland annat säger en ändring i Gini-koefficienten inget om var någonstans i inkomstfördelningen ändringen skett. Enligt Piketty är det mer belysande att studera de andelar av totalinkomsten som olika deciler, eller percentiler i inkomstfördelningen erhåller. Det är svårt att konstruera sådana data för alla deciler och för långa historiska perioder. Däremot kan man för flera länder sedan slutet av 1800-talet eller början av 1900-talet erhålla data för toppinkomsterna. Data över toppinkomsterna bygger främst på uppgifter från inkomstskattetaxeringar. Eftersom till att börja långt ifrån alla inkomster var tillräckligt höga för att beskattas begränsas studien till de översta 10 procentens inkomster. Det empiriska materialet i den här delen av boken bygger på ett datainsamlingsprojekt som Piketty drivit tillsammans med forskare från andra länder sedan tio år tillbaka.¹² Sedan man väl beräknat de översta 10 procentens totala inkomster divideras dessa med skattningar av nationalinkomsten hämtade från historiska nationalräkenskaper. Piketty presenterar också data för den översta procentens och till och med den översta tusendelens

12. Anthony B. Atkinson & Thomas Piketty (red.), *Top incomes. A global perspective* (Oxford 2010); <<http://topincomes.parisschoolofeconomics.eu>>.

inkomster. Studier har visat att toppinkomstandelar korrelerar väl med Gini-koefficientens utveckling. De ger alltså en god bild av inkomstojämlikhetens utveckling.

Den översta decilens inkomstandel var kring 1910 cirka 45 procent i Västeuropa medan den var något lägre i USA, där den var cirka 40 procent. Skillnaden mellan Västeuropa och USA vid denna tidpunkt beror framför allt på att kapital/inkomst-kvoten var högre i Europa beroende på att ärvda förmögenheten spelade större roll än nya förmögenheter. I såväl Europa som i USA föll toppdecilens inkomstandel fram till början av 1950-talet. Fallet accelererades av 1930-talskrisen samt andra världskriget och dess följdverkningar. I början av 1950-talet låg toppdecilens andel i Europa kring 25–30 procent, medan den var knappt 35 procent i USA. Utvecklingen drevs framför allt av det starka raset för kapitalinkomster som framför allt orsakades av fallet i kapital/inkomst-kvoten. Därför var utvecklingen ännu mer dramatisk för den översta percentilens inkomstandel. Denna mer än halverades i såväl USA som Europa från runt 20 procent till knappt 10 procent.

Efter andra världskriget stagnerade toppinkomstandelarna eller ökade endast svagt fram till 1980-talet. Detta skall ses mot bakgrund av den låga nivån på kapital/inkomst-kvoten vid ingången till 1950-talet, men politiska förändringar som höll tillbaka toppinkomsternas tillväxt, såsom skärpt kapitalvinstbeskattning, spelade också roll.

Från och med 1980-talet börjar toppinkomstandelarna att öka kraftigt igen. Denna utveckling är särskilt tydlig i USA. Idag ligger den översta decilens inkomstandel kring 45 procent i USA, vilket är ungefär lika högt som i början av 1900-talet. Den översta percentilens inkomstandel har ökat till nästan 20 procent. Utvecklingen mot ökad ojämlikhet är tydlig även i Västeuropa, särskilt i Storbritannien, men den har inte alls gått lika långt som i USA. Drivkrafterna bakom utvecklingen har också varit delvis annorlunda. I USA har ökad ojämlikhet i arbetsinkomster spelat en betydligt större roll än i Europa. En vanlig förklaring till att toplönerna ökat starkt i USA medan övriga löner stagnerat är en teori som säger att den teknologiska utvecklingen lett till ökad efterfrågan på högutbildad arbetskraft medan efterfrågan på okvalificerad arbetskraft stagnerat.¹³ Piketty tillbakavisar inte helt denna, men menar att

13. Claudia Goldin & Lawrence F. Katz, *The race between education and technology* (Cambridge, Mass.: 2010).

den inte är den huvudsakliga förklaringen. I så fall skulle ojämlikheten i arbetsinkomsterna ha ökat lika mycket också i Västeuropa, eftersom den teknologiska utvecklingen varit likartad. I stället pekar Piketty på sociala styrkeförskjutningar och politiska förändringar. Den största ökningen av toppinkomsterna har också skett i den översta percentilen. Det är knappast så att direktörernas marginalproduktivitet ökat kraftigt, denna är för övrigt inte mätbar enligt Piketty, utan i stället är det snarare så att direktörerna och deras vänner i bolagsstyrelser utnyttjat sin makt till att rundligt avlöna sig själva. Att de funnit det lönt att göra det hänger ihop med de kraftiga sänkningar av marginalskatten på toppinkomster som skett sedan 1980-talet.

Det främsta bidraget i Pikettys bok är den noggranna dokumentationen av inkomstfördelningens och förmögenhetsfördelningens utveckling i de ledande kapitalistiska länderna sedan 1800-talet. Det är ny viktig kunskap som vi tidigare saknat. I ett avsnitt av boken som inte bygger på samma omfattande forskning och därför är mindre väldokumenterat tycker sig Piketty se samma ojämlikhetstendenser också globalt. Därmed tillbakavisar Piketty giltigheten i den så kallade Kuznetskurvan som säger att ojämlikheten i inkomstfördelningen ökar under industrialismens inledningsskede för att senare avta. Pikettys data visar att den nedgång i ojämlikheten som Kuznets kunde konstatera i början av 1950-talet snarare var en historisk parentes, betingad av specifika historiska omständigheter, än en allmän lag för ekonomisk utveckling. Med sin egen teori som bygger på hans två "fundamentala lagar" förutser Piketty i stället en tilltagande ojämlikhet, nämligen om ekonomins tillväxt avtar samtidigt som kapitalräntan förblir vid samma nivå eller åtminstone inte sjunker lika mycket som nationalinkomstens tillväxt. Fast inget av detta är ju säkert, inte minst beroende på att de parametrar som bestämmer inkomstfördelningen i högsta grad är beroende av ekonomisk politik samt sociala och politiska strider, vilket också Piketty betonar.

Inom ramen för en förhållandevis kort recension har det inte varit möjligt att ta upp alla de aspekter som boken behandlar, såsom ekonomisk och demografisk utveckling, ekonomisk idéhistoria och ekonomisk politik. Boken är nästan 700 sidor lång. Det kanske är därför som en rad sammanfattningar av dess huvudsakliga idéer redan utkommit på

olika språk.¹⁴ Pikettys bok är dock aldrig tungläst. Tvärtom underlättas läsningen av att teorin och de huvudsakliga empiriska resultaten rikligt illustreras med historiska och litterära exempel. Boken är en fantastisk läsupplevelse. Om ni inte redan gjort det, läs den!

14. Ett svenskt exempel är Jesper Roine, *Kapitalet i det 21:a århundradet av Thomas Piketty – sammanfattning och svenskt perspektiv* (Stockholm 2014).